JARMO VÄLIMÄKI
VIIKATEMIEHEN
MUISTILISTA

VIIKATEMIEHEN MUISTILISTA

Jarmo Välimäki

VIIKATEMIEHEN MUISTILISTA

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § (”tekstin- ja tiedonlouhinta”) mukaisesti on kielletty.

© Jarmo Välimäki 2026

Kustannustoimitus: Emilia Vainisto
Kansi: Markku Penttilä
Taitto: Kalle Aarikka

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, info@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH,
Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-89-2916-1

LEUKALUUT

Tampere–Pori-rata 23.12.2025

Leukaluut! Mikä helvetin Leukaluut?

Juna ohitti ne kuten aina ennenkin, eikä nimen historia ollut vieläkään mulle selvinnyt. En ollut koskaan selvittänyt. Katsoin ikkunasta pimeyteen. Heijastuksessa omat leukaluuni näyttivät vierailta. Kireiltä. Ikään kuin jonkun toisen kasvoihin kiinnitetyiltä. Juna nytkähti sivuttain. Sivuraide?

Juna oli täysi. Puolet vaunusta täyttyi paksuista talvivaatteista. Ne tuoksuivat märälle, mutta sentään vaimensivat ääniä. Kaikki liikkuivat kuin hidastetuissa elokuvissa ja onnistuivat olemaan tiellä joka käänteessä. Joku soitti kännykästä musiikkia. Onneksi ei joululauluja.

Olin matkalla vanhempien luo Nakkilaan jouluksi. Syyslukukausi oli luojan kiitos loppunut jo muutamaa päivää aiemmin. Ensimmäiset lomapäivät olivat menneet sumussa. Tuntui, että vuosien karttuessa lukuvuodesta toipumiseen meni aina vain useampia päiviä, nyt jo viikkoja, ennen kuin pääsi takaisin tajuihinsa. Eläkeikään olisi vielä viisi vuotta. Se tuntui elinkautiselta, johon ei saisi huojennusta hyvällä käytöksellä.

Nyt vielä kyseessä oli ensimmäinen joulu ilman Juliaa. Niin ja Kaisaa. Erosimme lokakuussa. Sen jälkeen kaikki oli ollut puolivillaista. Tästä joulusta tulisi haikea. Julia ja Kaisa lensivät eilen Teneriffalle.

Viereisellä rivillä istui vanhempiensa ja lahjakassien kanssa Julian ikäinen tyttö. Menossa mummilaan. Salakuuntelin heidän puheitaan ja katselin Kaisan lähettämiä kuvia Juliasta lentokentällä. Näytti olevan ihan iloisella mielellä, mikä lämmitti vähän.

Ulkona oli kylmä, junassa kuuma. Silti jalat palelivat.

Lähistöllä remusi teiniporukka.

– Jäätävän kuuma! niistä joku kiteytti.

Ei helvetti. Jäätävän kuuma! Mietin, mahtoiko Mikael Agricola kääntää kylkeä haudassaan. Heidän keskustelunsa koostui pääosin vitun eri taivutusmuodoista. Luulin päässeeni siitä edes jouluksi lomalle.

Ylikypsän banaanin lemu tunkeutui omin luvin sieraimiini. Kuka ottaa evääksi puolimätiä banaaneja?

Yritin sulkea maailman ulkopuolelleni – niinpä turvauduin bravuurijunavitseihini. Kuvittelin kuuluttajaherran istuvan pienessä kopissa polttelemassa tupakkaa aikansa kuluksi. Vähän ennen asemaa hän napauttaa ksylofonia: pim pom pim pom ja kuuluttaa mikrofoniin:

– Pysähdymme hetkeksi junakohtauksen vuoksi.

Olisi kiva olla kärpäsenä katossa seuraamassa, kun veturikuski kamppailee junakohtauksen kourissa.

Ei niistä tällä kertaa paljoa irronnut. Vielä väsyneempiä kuin minä.

"He's a real Nowhere Man", John, Paul ja George julistivat taskustani.

"…Sitting in his Nowhere Land."

Äkkiä, ennen kuin kukaan kuulee…

"…Making all his Nowhere plans for nobody."

George ehti vielä kitaroineen, ennen kuin sain puhelimen nivustaskustani. Rienaus loppui. Toisaalta itsepä olin soittoääneni valinnut.

Isä kyseli, milloin olisin perillä. Mietin hetken, mitä se oikeastaan tarkoittaa.

– Vähän yli seitsemän, muistin.

– Helenan porukka jo tulikin eilen. Haluisit sä saunaan?

– No todellakin! Käydäänkö hakemassa oluet?

– Käydään. Ai niin, isä sanoi. – Vellua en ole saanut kiinni. Olen soittanut puolenkymmentä kertaa.

Minulle tuli paha aavistus, ja tunsin kylmän virtauksen menevän lävitseni. Lupasin itsekin yrittää häntä kiinni. Vellu on minun serkkuni ja paras ystäväni. Hän oli lupaillut tulla aattona. Soitin. Annoin hälyttää kauan. Ei vastausta. Aloin huolestua. Yritin siirtää ajatuksiani muualle ja torkahtaa edes hetkeksi.

– *Saavumme hetken kuluttua Sastamalaan. Vi anländer om en stund till Sastamala,* mieskuuluttaja ilmoitti ja ravisti minut hereille.

Sastamala, eli Vammala. Niina! Se miten hän yritti tukahduttaa hymynsä kääntämällä katseensa pois. Puri rystysiään.

Kuntaliitoksessa Vammalasta tehtiin Sastamala. Joku yritti pyyhkiä sen kesän pois.

Erotin jonkun kännykästä kuuluvan biisin. Ensimmäiset tahdit.

”Sekaisin.” J. Karjalainen.

Niina!

Kipinöinti alkoi lantiossa. Siirtyi keskemmälle. Yritin ajatella DDR:n naiskuulantyöntäjiä. Ei siitä ollut apua.

”Sekaisin”?

Juuri tällä rataosuudella! Musiikki tuli takaa. Käännyin.

– Anteeksi!

Siellä oli nuori poika kännykän kanssa.

– Mulla on ollut tänään tosi raskas työpäivä. Voisitko mitenkään…

Näytin sormella alaspäin. Poika hiljensi.

– Kiitos!

Pysähdyttiin Vammalan asemalla.

Hetken teki mieli nousta junasta, mutta järki voitti. Se ei tee sitä usein. Mitä hittoa taas kuvittelin? Siitä on neljäkymmentä vuotta.

Katsoin ikkunasta pimeään.

Katsoin itseni läpi.

Vammala 12.8.1986

"Jotkut menee sekaisin rock'n'roll-musiikista
Jotkut menee sekaisin alkoholista
Hei beibi, menen sekaisin sinusta."

Baarin jukeboksi soitti biisiä. Tiesin, että tästä lähtien aina, kun kuulisin tuon biisin, muistaisin sen tytön. Valitettavasti kappaleesta tuli ikivihreä.

Tyttö silmäili mua ja yritti taltuttaa hymyään rystystä puremalla. Yritin hymyillä takaisin. En tiedä, miltä se näytti. Vessassa hymyilin kokeeksi peilille. Tyhmältä.

Tytön vaaleat hiukset oli kammattu geelillä taaksepäin. Valkoisen paidan kaulus repsotti huolimattomasti. En saanut mitään aikaiseksi, mutta pilkun jälkeen ulkona tyttö tuli kysymään:

– Mihis sitte?

Sain sanotuksi, että vaikka meille.

Lähdimme kaikki neljä, minä, geelitukkatyttö, hänen kaverinsa ja Vellu. En edes yrittänyt puhua mitään. Pelkäsin änkyttäväni.

Minulla ja Vellulla oli yhteinen opiskelijasoluhuone. Ei ollut muuta tarjottavaa kuin lämmintä valkkaria. Vellu yritti viihdyttää tyttöjä härskeillä vitseillä, mutta se geelitukkainen ja minä vain katsoimme toisiamme.

Lopulta Vellulta loppuivat vitsit ja puhti. Hän nukahti.

Vaaleatukkainen tyttö löi kämmenillä reisiinsä ja kysyi, että mitäs sitten tehtäis. Hänellä oli itsellään ehdotus:

– Käärmeenlumousta.

Tytön katse kertoi, että vihje tuli ottaa vakavissaan. Hänen kaverinsa pyöräytti silmiään ja tuhahti:

– No niin just!

Kaveri tuijotti pitkään käärmeenlumoojaa, mutta varmaan sitten ymmärsi, ettei tässä majatalossa ollut sijaa järkipuheille. Hän otti minun ja Vellun päiväpeitteet ja teki tuhahdellen itselleen niistä pedin eteiseen.

Kurkussani oli pakoon pyrkivä sammakko. Tyttö nojasi eteenpäin, odotti hetken ja katsoi minua hymyillen, aivan kuin arvioiden tilannetta. Sitten hän nousi ja riisuutui, pyörähti pari kertaa ympäri vähän horjuen ja kysyi:

– No?

Henkeni salpautui. Se näky on palanut iäksi verkkokalvoilleni. On siinä lääketieteenopiskelijoilla ihmettelemistä, jos joskus preparoivat silmiäni.

– Juuh… sain sanotuksi.

Tytölle tuli paha olo. Hän ryntäsi vessaan oksentamaan. Palattuaan hän sanoi:

– Hupsista.

Hän seisoi edessäni kuin kreikkalainen veistos.

Toivoin, ettei se hetki loppuisi milloinkaan, mutta samalla en malttanut odottaa leikin etenemistä.

Tyttö laskeutui sängylleni. Hän teki katseellaan selväksi, että nyt aloitetaan. Nielaisin.

Noudatin vapisevin käsin vinkkiä ja aloin hyväillä tytön ihoa. Hänen vartalonsa jäykistyi ensin kuin yllättyen, ja tuntui kuin hän olisi pidättänyt hengitystään. Tyttö tuijotti ovea hetken. Pian hän rentoutui ja värähteli kosketuksistani. Tunsin soittavani jotain taivaallista soitinta.

– Mitä sä oikein teet? tyttö huokaili arasti.

Annoin sormieni liukua tytön kostealla iholla hikipisaroita etsien. Oli hypnoottista katsella ja kuunnella hänen nautintoaan. Välillä hän joutui laittamaan käden suun eteen, ettei herättäisi Vellua.

Sitten hän kuiskasi:

– Tuu!

Riisuin hiestä märät vaatteeni.

En nyt ollut ihan eilisen teeren poikia, mutta mikään ei koskaan aikaisemmin eikä myöhemminkään ole ollut yhtä ihanaa.

Aamuyöstä oli pakko malttaa nukkua, jos meinasi aamulla kouluun. Unta ei tarvinnut kauaa houkutella.

Kuulin kuisketta. Erotin hämärässä tyttöni istuvan hajareisin itseni päällä viereisellä sängyllä.

Katselin meitä jotenkin…

…ulkopuolelta…

Se oli outoa. Unta.

Tyttö liikkui päälläni hitaasti kuin poiju aallokossa. Silmät olivat kiinni ja raotettujen huulien välistä purkautui hiljaista huokailua. Se sai vartaloni kipinöimään. Nousin ja menin haromaan tytön hiuksia. Hän säikähti, kuin olisi nähnyt aaveen. Aavehan taisin ollakin.

Tyttö yritti nousta.

– Tota… hän kuiskasi ja naurahti ihan vähän. – Hupsista.

Hän hätkähti käsiäni, kuin ne olisivat olleet jäässä.

Rauhoittelin häntä pörröttämällä hänen vaaleita geelihiuksiaan ja hyväilemällä hikistä ihoa. Tyttöä nauratti, kun suutelin häntä. Tunsin hänen hymynsä huulillani. Saattelin häntä uudelleen liikkeeseen. Kuin poiju. Ensin varovasti. Sitten vähän kiihdyttäen. Tyttö alkoi hyväillä minua. Sälekaihtimien varjojen edestakainen tanssi tytön iholla sai hänet näyttämään seepralta tai loimuavalta nuotiolta. Hän huokaili hiljaa ja kiihdytti tempoa.

Ratsasti siinä minun päälläni – vai kenen päällä?

Oli aika hämärää. Aivoni alkoivat kiehua…

Miten voin olla kahdessa paikassa yhtä aikaa… Outoa unta.

Ja juuri, kun se…

Juuri, kun se…

näin sen…

Vellu!

Ei!

– Vittu Juha! Oikeesti! Vellu huusi. – Mene nyt helvettiin siitä!

Sanat humahtivat kuin rekka olisi ajanut ohitseni.

En tiennyt, mitä olisi pitänyt tehdä. En tehnyt mitään. Tytön hymy tunkeutui tajuntaani. Hän kiihdytti liikettään Vellun päällä.

– Muru… mitä nyt? hän huokaisi.

He jatkoivat kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Tyttö puri alahuultaan. Suusta purkautui tukahdutettu rytmi.

Nn…nn…nn…

Se sai vartaloni kipinöimään.

En saanut jalkojani liikkeelle.

Sain sittenkin.

Ryntäsin ulos. Olin kompastua eteisessä nukkuvaan tyttöön. Hän ynähti jotain, mutta ei herännyt.

Aamun kostea viileys sai minut hereille. Tiellä kulki jo aikaisia töihinmenijöitä. Sain hengitykseni tasaantumaan. Huomasin olevani alasti ja palasin huoneeni ovelle. Yritin palata uneen ja nähdä tytön taas roihuavana nuotiona, vaikka oikeasti tilanne näytti siltä, että hän ihan vaan pani Vellua. Jäin siihen tuijottamaan ja yrittämään ymmärtää, mitä silmäni näkivät. Sieluni silmät näkivät pelkkää mustaa.

VELLU

23.12.2025

Isä tuli Harjavallan asemalle vastaan.

– Onko Vellusta kuulunut? isä kysyi.

– No ei. Ajetaan sinne.

Isä ei aja koskaan ylinopeutta, mutta nyt valtatie kakkosella hän polkaisi hybridi-Toyotan huimaan 85 kilometrin tuntinopeuteen. Kumpikaan ei puhunut mitään koko aikana. Käännyimme Kurkelantielle. Sitä piti ajaa noin kymmenen kilometriä, ennen kuin saapuisimme Vellun luo. Matka tuntui valovuodelta.

Kuulimme Reiskan haukun pihaan. Ikkunoissa oli valo. Lumessa ei näkynyt jalanjälkiä. Nyt aloin huolestua toden teolla.

Ovi oli auki. Reiska rauhoittui tervehdittyään meitä ensin villisti.

Vastaamme iskeytyi kuvottava haju.

Ei helvetti, Vellu!

Vilkaisin isää. Hänkin oli levoton. Sisään olisi mentävä. Tilanne oli mikä oli.

– Minä menen edeltä, isä sanoi ja katsoi minua vakavana.

Kaivoin kännykän taskusta. Mihin pitäisi soittaa? ihmettelin. Isä väisteli lattian peittäviä tavara- ja kirjaröykkiöitä. Matolla oli Reiskan sontakiehkura. Menin isän perässä. Silmäni alkoivat kostua.

Vellu ei! Ei vielä!

Vellu makasi sohvalla kasvot selkänojaan päin. Isä otti karvareuhkan päästään ja jäi seisomaan sohvan viereen. Minulla ei ollut

hattua, mitä riisua. Pöydällä oli tyhjä Jallu-pullo ja oluttölkkejä. Kirjoituspöydällä oli tusinan verran pilleripurkkeja.

– Ei helvetti Vellu! huusin.

– Voi Veli-Pekka! isä sanoi hiljaa.

Näin mielessäni poikavuosien leikkejä. Miten rakensimme mäkiautoa. Havumaja metsässä. Virvelöimässä Ruskilankoskella. Vellu sairaalassa jalka paketissa, ja miten yhdessä yritimme vältellä Teemua ja Anttia yläasteella.

Isä silitti Vellun poskea ja hätkähti. Hän käänsi hämmästyneen katseensa minuun.

– Lämmin vielä!

Astuin lähemmäs. Tunnustelin kaulaa. Totta.

Etsin oikeaa kohtaa. Tunsin sen. Syke!

– Elossa! sanoin.

Isäkin tunnusteli.

Aloimme herätellä ”vainajaa”.

Vellu kääntyi selälleen ja alkoi kuorsata. Maiskutteli suutaan. Emme saaneet häntä hereille.

Katsoin tarkemmin lääkepurkkeja. Omega-3, karoteeni, D-vitamiini, C-vitamiini…

Haju oli tullut Reiskan jätöksestä. Myös tiskejä oli monen päivän peruja ja roskapusseja eteisessä. Ei Vellukaan ihan saunanraikas ollut.

– Ei nyt… Vellu mumisi unen läpi. – Herkkä hetki.

Yritimme herättää hänet, mutta tuloksetta. Vellu päästi pitkän pierun. Hän alkoi taas mumista.

– Joo. Mäkin sua.

Otimme Reiskan mukaan. Isä jätti lapun Vellun sohvapöydälle: ”Reiska on meillä. Ei saatu sinua hereille. Huomenna kuudelta.”

En löytänyt Reiskan ruokasäkkiä, mutta päätimme hakea Onnipekasta samalla, kun hakisimme saunaoluet.

Löylyn henki vapautui maallisesta ruumiistaan. Se kietoi piinatun kehoni hellään syleilyynsä. Hetki oli pyhä.

Soveliaaksi katsomansa tuokion jälkeen isä päätti hartauden:

– Mites töissä?

– Mitäs siellä. Aika rankka syksy.

– Kielsivät sitten lopulta kännykät. Olis pitänyt kieltää jo aikoja sitten.

– No joo. Lähinnä on tuskailtu uudistusten kanssa. Taas vaihteeksi.

Olin isän kanssa usein jutellut, miten koulussa tehtiin paperihommia niin, että opettaminen tuntui jäävän sivuseikaksi. Tänä vuonna koulut oli heitetty uuteen tilanteeseen. Kolmiportainen tuki pois ja ryhmäkohtaista tilalle. Kukaan ei tiennyt, mitä se tarkoittaa. Saadaanko siihen resursseja? Epäilin.

– Vähän sama silloin, kun siirryttiin peruskouluun, isä sanoi.

Peruskoulun ilosanoma ei hänessä ollut langennut otolliseen maaperään. Ura matikanopettajana oli notkahtanut alamäkeen. Isä oli ollut matikan, kemian ja fysiikan opena. Onneksi toisella paikkakunnalla, Ulvilassa. Äiti oli ollut liikunnanmaikkana samassa koulussa. Olin aina kiittänyt luojaani, etten ollut käynyt samaa koulua.

– Pannaan nyt kolmekymmentä teiniä samaan luokkaan, jossa puolella on kusi sukassa ja puolella päässä. Ja ne haistattelee vittua opettajille, ja koko systeemille. Opeta siinä sitten derivointia. Isä oli hetken hiljaa. Kiteytti sitten:

– Perkele! Me muututtiin yhdessä yössä pedagogeista pedakoomikoiksi.

Hän heitti löylyä.

– Aika paljon on niistä ajoista muuttunut, yritin.

– Ei ihminen mihinkään muutu. Sinä ja Veli-Pekka jouduitte koekaniineiksi. Ja koko sukupolvi. Ei helvetti!

Vellu ja minä olemme -65 syntyneitä. Ensimmäinen peruskoulun käynyt ikäluokka.

– Moni opettaja paloi silloin puhki. Ei osattu enää sitä, mihin meidät oli koulutettu. Heitettiin junan alle.

– Varmaan näin. Kyllä niitä palaa nytkin.

Isä kertoi, että häntä oli haastatellut alkusyksystä joku sosiologian opiskelija Turusta gradua varten. Näistäkin asioista oli juteltu.

Moni opettaja kieltämättä tuntui silloin aika avuttomalta. Karttakeppejä katkeili ja oppituntejakin, kun opettajien piti pitää kuria suurin osa tunnista. Näin usein muutamien naisopettajien itkevän. Kiusaaminen oli jokapäiväistä, julmaa ja raakaa.

Teemu Holopainen ja Antti Riihivainio olivat pahimmat kiusanhenget. He olivat tehneet Vellun ja minun elämästä helvettiä.

Yläasteella vietetyt kolme vuotta… Elämäni paskinta aikaa. Tapio Rautavaara lauloi, ettei vaihtaisi päivääkään pois. Hän ei ollutkaan käynyt yläastetta seitsemänkymmentäluvun lopulla. Minä vaihtaisin ne vuodet heti pois. Ilmaiseksi antaisin.

Huomasin, etten ollut vieläkään antanut hautarauhaa, en eläville enkä kuolleille. Eikä se asia muuttuisi ennen papin viimeistä siunausta. Pallo jalassa kulkisin siihen asti.

Katselin isän kahdeksankymppistä kehoa. Hän oli kovassa kunnossa ikäisekseen. Nahka oli käynyt pari numeroa liian väljäksi ja roikkui sieltä täältä. Tuossako oli minunkin tulevaisuus? En nähnyt sitä. Mahtaisinko edes elää noin vanhaksi?

– No mitäs Julia? isä kysyi vapauttaen mut synkistä muistoista.

– Soitetaan sille huomenna. Nyt taitaa olla jo liian myöhä.

Puheet kääntyivät Velluun. Hän oli mulle enemmänkin veli kuin serkku. Armeijassa hän oli aika huithapeli. Minä satuin joutumaan hänen ryhmänjohtajakseen. Aloin kertoa isälle niitä juttuja ties kuinka monetta kertaa. Aina ne jaksoivat häntä naurattaa.

Ampumaradalla Vellu oli aseiden tarkastamisen jälkeen laittanut vahingossa sysäyksenvahvistajan takaisin piippuun ja ampui sen läpi. Vellu meinasi joutua maksamaan sen rynkyn.

Sitten loppusotaharjoituksessa meidän ryhmä pysäytti keltaisten kuorma-auton. Vellu riuhtaisi repsikan oven auki ja osoitti yllätettyä kapteenia rynkyllä silmien väliin. Mies meni vähän oudon näköiseksi. Vellulla ei ollut rynkyssä patinraiskaajaa. Kapteenin ilme oli siis perusteltu. Hän huomautti asiasta, mutta Vellu katsoi olevansa niskan päällä ja vähät välitti tämän huolista. Olimme sentään viholl-

Tarina elämästä
ja muista älyttömyyksistä

Elämä on kuin vanha mersunromu. Lommoille kolhittu menneisyys ja hurja mittarilukema vaikuttavat armotta jälleenmyyntiarvoon, vaikka dieselissä olisikin vielä vääntöä.

Eläkeikää lähestyvä Juha muistuttaa kännykkänsä soittoääntä, The Beatlesin ”Nowhere Mania”. Erityisopettajana hän osaa näyttää muille suuntaa, mutta on unohtanut, mihin oli itse menossa. Rakenna siinä sitten tasapainoista minäkuvaa, parisuhdetta ja ammatti-identiteettiä.

Joululoma kotiseudulla pakottaa Juhan kohtaamaan kaiken sen, minkä hän luuli lakaisseensa maton alle. Paras ystävä Vellu ilmoittaa kuolevansa ja pyytää viimeistä palvelusta. Taustalla kummittelee Niina, yhden yön ensirakkaus, joka eksyi pimeässä huoneessa ja jäi Juhan sydämeen asumaan. Vellun vintillä sen sijaan asustelee nälkäinen kummitus, jonka kanssa Reiska-koira ystävystyy. Ruotsinlaivalta haetaan vauhtia, ennen matkaa pahuuden ytimeen. Lopulta langanpäät ovat Juhan omassa nyrkissä, kunhan vielä uskaltaisi avata sen.

Viikatemiehen muistilista on tragikoominen tarina ystävyydestä, ensirakkaudesta ja koulukiusaamisen pitkistä varjoista. Siitä, voiko vielä korjata sen, minkä aikanaan rikkoi – vai pitääkö vain oppia päästämään irti.

ISBN 978-952-89-2916-1

SNOWHERE MAN

KL 84.2